

นวัตกรรมการพัฒนาการประกอบการชุมชน Innovation in Community Entrepreneurship Development

ณัฐนันท์ จันทมณี*

Nattanan Chantamanee*

สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด

Human Resource Development Institute, HRDI Co., Ltd.

E-Mail: minddy2335@gmail.com

Received 20 August 2025

Revised 13 September 2025

Accepted 29 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการประกอบการชุมชน โดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการประกอบการชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้รวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ความหมาย คุณลักษณะ และความสำคัญของการประกอบการชุมชน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยนวัตกรรมการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับการประกอบการชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การจะยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของการประกอบการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่บูรณาการในสองมิติสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการและบุคลากร และ 2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยมีนวัตกรรมเป็นกลยุทธิ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนา บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางและนวัตกรรมที่เฉพาะเจาะจงสำหรับทั้งสองมิติ ประกอบด้วย นวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน และนวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพระบบบริหารจัดการ ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กันไปพร้อมกันอย่างมีความสมดุล ทำให้เกิดความเชื่อมโยงการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ อาทิเช่น การพัฒนาทักษะที่เป็นทักษะเชิงวิชาชีพและทักษะด้านพฤติกรรม การส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นต้น ข้อค้นพบสำคัญคือ นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้จะต้องสอดคล้องกับบริบทขององค์กรและวิถีชุมชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ และสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาที่สร้างความสมดุลระหว่าง คน องค์กร และชุมชน เทียบเคียงได้กับการพัฒนาตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: นวัตกรรม การประกอบการชุมชน การพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการชุมชน เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This academic article aims to study and propose guidelines for the development of community entrepreneurship by utilizing innovation as the key driver to enable community enterprises to keep pace with change. Based on a review of relevant literature, the study compiled and synthesized knowledge regarding the definition and significance of innovation, coupled with an analysis of the meaning, characteristics, and importance of community entrepreneurship. This process established a conceptual framework for sustainable development through appropriate innovation for community enterprises. The findings indicate that to effectively enhance the competitiveness of community entrepreneurship, it is essential to adopt an integrated development approach across two critical dimensions: 1) the development of the potential of entrepreneurs and personnel, and 2) the development of the management system. Innovation serves as the strategy to drive this development. The article presents specific guidelines and innovations for both dimensions, comprising innovations for enhancing the potential of community entrepreneurs and innovations for developing the management system's potential. These must be implemented simultaneously and in a balanced manner, fostering interconnected development across various issues such as the development of hard skills (professional skills) and soft skills (behavioral skills), the promotion of creative thinking skills, the application of digital technology in management, and the creation of collaborative networks, among others. A key finding is that the innovation adopted must align with the organizational context and the community's way of life. The goal is to increase competitiveness, create added value for products and services, and establish a strong, self-reliant, and sustainable grassroots economy. This leads to a form of development that achieves balance among people, organization, and community, which is comparable to development based on the principles of the Sufficiency Economy Philosophy.

Keywords: Innovation, Community Entrepreneurship, Capacity Development, Community Management, Community Economy

1. บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ต้องขับเคลื่อนธุรกิจด้วยเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม (Innovation) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับองค์กรไปจนถึงระดับประเทศ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือการปรับปรุงพัฒนาสิ่งเดิมให้ดีขึ้นไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองได้ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการผลิต จนถึงระดับการบริโภค การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคิด การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ (กรมประชาสัมพันธ์, 2566)

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมายผลผลิตจากการดำเนินการ ได้แก่ การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และคนในชุมชนมีความสุข (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564) ซึ่งมีการประกอบการชุมชน (Community Entrepreneurship) ที่ถือเป็นกลไกหลักในการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระจายความมั่งคั่งสู่ชุมชนท้องถิ่นที่กำลังเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันในตลาดที่รุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค หรือข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการจัดการ การประกอบการชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับสมาชิกและชุมชนโดยรวม การดำเนินงานมักตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การประกอบการชุมชนสามารถเติบโตและปรับตัวเท่าทันต่อพลวัตของโลกสมัยใหม่ได้นั้น การนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพัฒนานี้จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุมทั้งในมิติตัวบุคคลและมิติของระบบการบริหารจัดการ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการประกอบการชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของนวัตกรรม ในฐานะปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจะเจาะลึกถึงความหมาย คุณลักษณะสำคัญ และความสำคัญของการประกอบการชุมชน เพื่อให้เห็นภาพรวมและศักยภาพของกลไกนี้ ก่อนจะนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน และแนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้บทความยังได้รวบรวม แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และท้ายที่สุดจะนำเสนอนวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน และนวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพระบบบริหารจัดการประกอบการ

ชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยยกระดับการประกอบการชุมชนให้สามารถสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนและแข่งขันได้ในระยะยาวต่อไป

2. เนื้อหาเกี่ยวกับนวัตกรรมการพัฒนาการประกอบการชุมชน

2.1 นวัตกรรม

2.1.1 ความหมายของนวัตกรรม

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2562) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ดังนี้ “การนำความรู้ มาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าคุณประโยชน์บางอย่าง” นวัตกรรมจึงเป็น กระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์มาผนวกกับความสามารถในการจัดการ เพื่อสร้าง ให้เกิดเป็นธุรกิจนวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่ อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันของประเทศ

เทพรัตน์ พิมลเสถียร (2560) กล่าวว่า นวัตกรรม คือ ผลิตภัณฑ์ สินค้า กระบวนการ หรือบริการ ที่เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน สร้างขึ้นมาใหม่ หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุง คุณภาพให้ดีขึ้น นวัตกรรม ต้องถูกนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ทางใดทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการตลาด พาณิชยกรรม หรือสังคม

Marina (2007) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า “เป็นการสร้างความรู้และความคิดใหม่ เพื่อให้ ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจภายในองค์กร (Internal Business Process) และโครงสร้างธุรกิจ เพื่อสร้างสินค้าและบริการที่สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด”

Toffler (1980) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม เป็นการผสมผสานระหว่าง เครื่องมือกล และเทคนิคต่าง ๆ ที่มี 3 ลักษณะประกอบกัน ได้แก่ 1) จะต้องเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (creative) และเป็นความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (feasible idea) 2) จะต้องสามารถนำไปใช้ได้ผลจริง (practical application) 3) มีการเผยแพร่ออกสู่ชุมชน (Distribution)

โดยสรุป นวัตกรรม คือ "การสร้างสรรค์หรือพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้จริง" โดยอาจเป็นได้ทั้งความคิด ผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือรูปแบบการดำเนินงานใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมี มาก่อน หรือเป็นการต่อยอดพัฒนาจากสิ่งเดิมให้ดีขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือต้อง "สร้างคุณค่า" ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม หรือคุณภาพชีวิตได้ ดังนั้นหัวใจหลักของนวัตกรรม ไม่ใช่แค่ "ความใหม่" แต่คือ "คุณค่าที่เกิดขึ้นจาก ความใหม่" นั่นเอง

2.1.2 ความสำคัญของนวัตกรรม

การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการอยู่รอด และ ความเติบโตของการประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจขนาดกลาง หรือธุรกิจขนาดใหญ่ นวัตกรรมจึงมีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับความสำคัญของนวัตกรรม วัฒนชัย ศิริญาณ (2560, น. 38) ได้กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมูลค่าและการเติบโตให้กับองค์กร และหลายองค์การเริ่มให้ ความสนใจในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้นวัตกรรมยังสามารถสร้างภาพลักษณ์ด้านบวก ให้กับองค์กร

อย่างไรก็ตามนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการประกอบการชุมชน ดังนี้

1) **สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน** องค์กรธุรกิจที่มีนวัตกรรม สามารถสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่แตกต่าง โดดเด่น และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง

2) **เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล** นวัตกรรมด้านกระบวนการผลิตขององค์กรธุรกิจ จะช่วยลดต้นทุน ลดระยะเวลาการทำงาน และเพิ่มคุณภาพของการผลิตสินค้าหรือบริการ

3) **ช่วยแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม** นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, ปัญหาสุขภาพ, หรือความเหลื่อมล้ำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้สถานประกอบการอยู่เคียงคู่กับชุมชนได้เป็นอย่างดี และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) **ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต** นวัตกรรมทำให้บุคลากรของสถานประกอบการมีการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบาย ปลอดภัย มีสุขภาพที่ดีขึ้น และมีความสุขต่อการทำงานในสถานประกอบการ โดยอาศัยเทคโนโลยีและวิธีการใหม่ ๆ จากนวัตกรรม

2.2 การประกอบการชุมชน

2.2.1 ความหมายของการประกอบการชุมชน

การประกอบการชุมชน เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดทางเศรษฐกิจ คือ การประกอบการ และแนวคิดทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทยซึ่งเชื่อว่า ชุมชนมีศักยภาพและพึ่งตนเองได้หากได้รับโอกาส ประกอบกับสถานการณ์โลกและประเทศที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่นำไปสู่ปรากฏการณ์ “เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก” (Disruptive Technology) (จำนง แรกพินิจ, 2563)

ผู้ประกอบการชุมชน หมายถึง ผู้ขายสินค้า ผู้ให้บริการ เจ้าของกิจการของตนเอง ผู้จัดตั้งองค์กร และยังหมายถึงบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ทุ่มเทในการทำงาน มีเป้าหมายที่มุ่งหวังในผลกำไรหรือผลตอบแทน และต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน พร้อมทั้งต้องเป็นผู้ที่ขอสร้างโอกาสให้กับตนเอง เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยอมรับความเสี่ยงจากการลงทุน (พระธานี โกสโล (ศิรินอก) และคณะ, 2560)

สรุปว่า การประกอบการชุมชน คือ "การดำเนินธุรกิจโดยคนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก และมุ่งเน้นให้ผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชน" หัวใจสำคัญของการประกอบการชุมชนไม่ใช่การมุ่งสร้างกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้าง "คุณค่าร่วม" (Shared Value) ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2.2 คุณลักษณะสำคัญของการประกอบการชุมชน

การประกอบการชุมชน มีคุณลักษณะสำคัญหลายประการ ดังต่อไปนี้

1) **ความเป็นเจ้าของร่วมกัน** การประกอบการชุมชนมักจะมีรูปแบบเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม สหกรณ์ หรือกิจการที่สมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์

2) **ใช้ทุนและทรัพยากรในท้องถิ่น** เน้นการใช้ภูมิปัญญา วัตถุดิบ แรงงาน ทุนทรัพย์ และทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้เกิดการหมุนเวียนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

3) **เป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชน** กำไรที่ได้จากการดำเนินธุรกิจจะถูกนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แก้ไขปัญหาสังคม หรืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

4) **สร้างงานและสร้างรายได้ในพื้นที่** เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ช่วยลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมือง ส่งเสริมสังคมแห่งความสุขของสถาบันครอบครัว สร้างอาชีพที่มั่นคงให้แก่คนในชุมชน

5) **ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน** ทำให้เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี พี่พาค้ายช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชน

2.2.3 ความสำคัญของการประกอบการชุมชน

การประกอบการชุมชน เป็นการประกอบอาชีพในรูปแบบของธุรกิจขนาดเล็ก มีมูลค่าต่อหนึ่งธุรกิจไม่มากนัก แต่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **สร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง** ทำให้เงินหมุนเวียนอยู่ภายในชุมชน ลดการพึ่งพาจากภายนอก และกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

2) **ยกระดับคุณภาพชีวิต** ชุมชนสามารถนำผลกำไรไปพัฒนาบริการสาธารณะที่จำเป็น เช่น การศึกษา การสาธารณสุข หรือโครงสร้างพื้นฐาน

3) **อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม** ธุรกิจชุมชนมักจะเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตดั้งเดิม ช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่

4) **เสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน** เป็นเวทีให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ทักษะการบริหารจัดการ การตลาด และการเป็นผู้ประกอบการ

2.3 การพัฒนาการประกอบการชุมชน

การพัฒนาการประกอบการชุมชน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ นำไปสู่การสร้างรายได้ที่มั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรและผู้ผลิตสินค้าพื้นเมือง โดยดำเนินการสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชนในหลากหลายรูปแบบ (บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน), ม.ป.ป) เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการระหว่างการพัฒนาบุคลากร ซึ่งหมายถึงตัวผู้ประกอบการเองและบุคลากรทั้งหมดในสถานประกอบการชุมชนนั้น กับการพัฒนาระบบบริหารจัดการ โดยให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนหรือบริบทของสถานประกอบการชุมชน

2.3.1 แนวทางพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ผู้ประกอบการชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาทักษะที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการ ทั้งทักษะที่เป็น Hard skills และ Soft skills ซึ่งต่างก็มีความสำคัญต่อการทำงานและประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน กล่าวคือ การพัฒนาทักษะ Hard skills ได้แก่ ทักษะเชิงเทคนิคหรือทักษะเฉพาะทางที่สามารถวัดผลและประเมินได้อย่างชัดเจน ทักษะเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน ซึ่งในการเป็นผู้ประกอบการชุมชน ต้องพัฒนาทักษะหลากหลายด้าน เช่น ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะด้านกฎหมาย ทักษะด้านบัญชีและการเงิน ทักษะด้านการตลาดและการขาย ทักษะด้านการผลิตผลิตภัณฑ์และบริการ และทักษะด้านการบริหารสถานประกอบการ เป็นต้น

สำหรับการพัฒนาทักษะ Soft skills ได้แก่ ทักษะทางอารมณ์และสังคมที่จำเป็นต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต ทักษะเหล่านี้ไม่สามารถวัดหรือประเมินได้อย่างชัดเจน แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นและประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน เช่น ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะด้านการตัดสินใจ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการปรับตัว ทักษะด้านการบริหารความขัดแย้ง ทักษะด้านการโน้มน้าวใจ ทักษะด้านการจัดการเวลา ทักษะด้านภาวะผู้นำ และทักษะด้านการควบคุมกำกับงาน

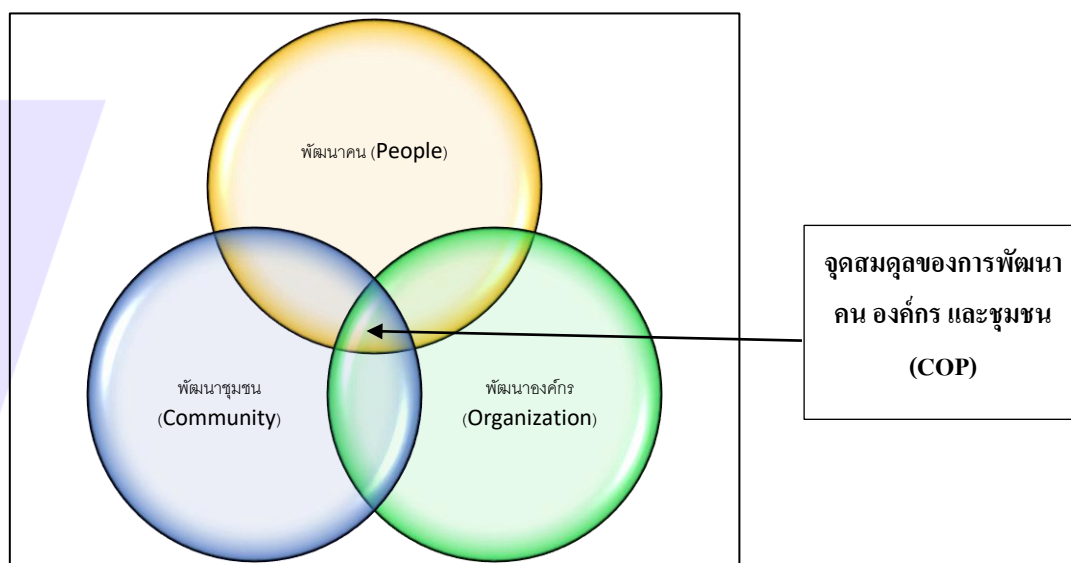
2.3.2 แนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพ

การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังสร้างแรงจูงใจและสร้างความผูกพันของพนักงานภายในองค์กรอีกด้วย แนวทางในการส่งเสริมบุคลากร มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การจัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะให้บุคลากร เช่น การจัดหลักสูตรอบรม ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ สนับสนุนการเข้าร่วมสัมมนา การวิจัย การเขียนบทความวิชาการ และการศึกษาดูงาน เป็นต้น
- 2) การมอบหมายงานที่ท้าทาย เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ความสามารถและได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ
- 3) การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการจัดการเรียนรู้ในองค์กร และพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 4) การให้คำปรึกษาและสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อบุคลากรต้องการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน
- 5) การประเมินและให้ข้อเสนอแนะ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม และให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ประเมินตนเองและรับข้อเสนอแนะจากผู้อื่น และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการพัฒนาบุคลากร

2.3.3 แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการประกอบการชุมชน

โดยทั่วไปแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการประกอบการชุมชน เป็นการพัฒนาองค์กร ควบคู่กับการพัฒนาคนในองค์กรให้เชื่อมโยงกับบริบทของการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการไปพร้อม ๆ กัน ทำให้คนมีศักยภาพสูงขึ้น มีทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการประกอบการ ทำให้องค์กรมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากการพัฒนาคนและองค์กรในเชิงบวก เป็นแนวทางการพัฒนาการประกอบการชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่าง คน องค์กร และชุมชน เทียบเคียงกับการพัฒนาตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความพอดีของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามภาพด้านล่างนี้

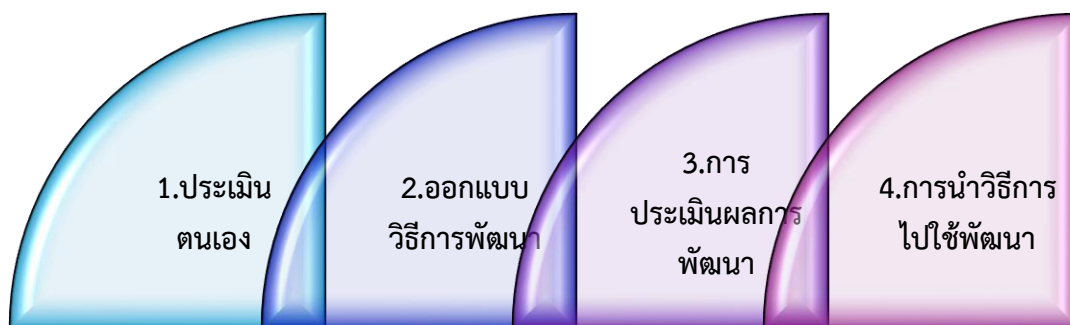
ภาพที่ 1 ความสมดุลของการพัฒนาคน องค์กร และชุมชน

2.4 นวัตกรรมพัฒนาการประกอบการชุมชน

การพัฒนาการประกอบการชุมชนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก นอกเหนือจากการต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยแล้ว จำเป็นต้องสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือวิธีการพัฒนาใหม่ ๆ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานประกอบการนั้น ๆ ผู้เขียนขอแบ่งนวัตกรรมพัฒนาการประกอบการชุมชนออกเป็น 2 ประเด็น ที่มีวิธีการพัฒนาที่ความแตกต่างกัน แต่ต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ นวัตกรรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน และนวัตกรรมพัฒนาศักยภาพระบบบริหารจัดการประกอบการชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

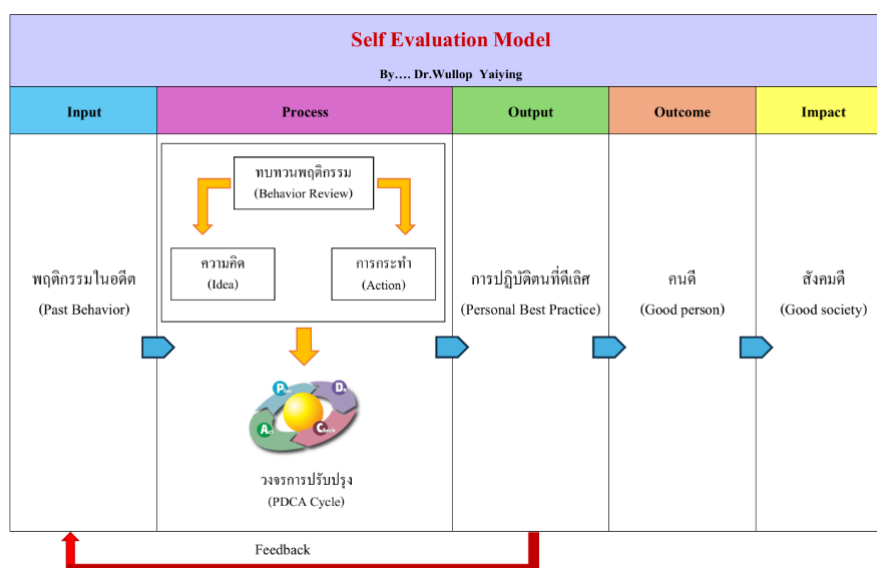
2.4.1 นวัตกรรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน

กรอบการพัฒนาผู้ประกอบการเป็นกระบวนการที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ประเมินตนเอง 2) ออกแบบวิธีการพัฒนา 3) การนำวิธีการไปใช้พัฒนา 4) การประเมินผลการพัฒนา ปรากฏดังภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 2 กรอบการพัฒนาผู้ประกอบการ

ขั้นตอนประเมินตนเอง เป็นการใช้เวลาทบทวนความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองในช่วงเวลาที่ผ่านมา พร้อมทั้งขอความคิดเห็นจากบุคคลรอบข้างที่มีความปรารถนาดี เป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่าง ตั้งคำถามกับตนเองว่า ตนเองทำอะไรบกพร่องบ้างหรือไม่ ต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองด้านใดบ้าง เป้าหมายการดำเนินชีวิตของตนเองคืออะไร ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอ รูปแบบการประเมินตนเอง (Self-Evaluation Model) เป็นรูปแบบที่เกิดมาจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเชิงระบบ ทฤษฎีการประเมินผล และแนวคิด PDCA Cycle ซึ่งผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นด้วยการประยุกต์ใช้เครื่องมือและทฤษฎีด้านการพัฒนาโดย ดร.วัลลภ ใหญ่ยิ่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร กล่าวคือ เมื่อต้องการพัฒนาตนเอง จำเป็นต้องมีการประเมินตนเองก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการพัฒนาตนเอง ช่วยให้เราระหนักถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่ดีเลิศ (Personal Best Practice) ให้ดียิ่งขึ้น (บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด, 2557)

ภาพที่ 3 Self-Evaluation Model

ที่มา: บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด (2557)

ขั้นตอนนอกแบบวิธีการพัฒนา ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดเป้าหมายที่ตนเองต้องการพัฒนา ต้องการเปลี่ยนแปลง ต้องการบรรลุเป้าหมายอะไร และต้องเป็นการพัฒนาที่สามารถวัดผลและติดตามความก้าวหน้าได้
- 2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง ทำความเข้าใจตนเองว่า ตนเองมีทักษะมีความสามารถอะไร มีจุดไหนที่ต้องปรับปรุง และรับฟังความคิดเห็นจากคนรอบข้าง เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่าง
- 3) วางแผนการพัฒนา เลือกวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมกับตนเอง เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง, การเข้าร่วมอบรม, การขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจน
- 4) ลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ติดตามความก้าวหน้า ประเมินผลลัพธ์เป็นระยะ ๆ หากพบว่าวิธีการที่ใช้อยู่ไม่ได้ผล ให้ปรับเปลี่ยนแผนใหม่
- 5) สร้างแรงจูงใจ โดยการให้รางวัลตนเองเมื่อบรรลุเป้าหมาย เพื่อเป็นกำลังใจ และรักษาวินัยในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ แม้ในช่วงเวลาที่ยากลำบาก

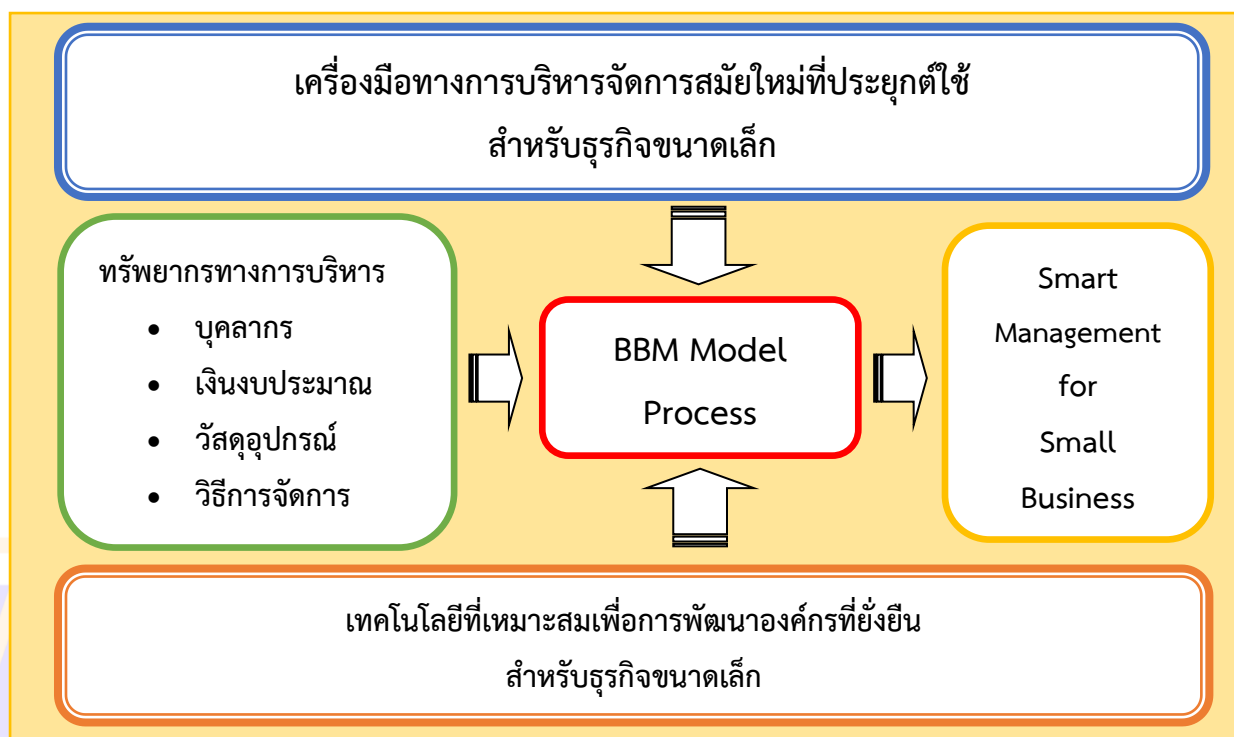
ขั้นตอนการนำวิธีการไปใช้พัฒนา เริ่มต้นจากการทบทวนเป้าหมายในการดำเนินชีวิต จากนั้นจึงวางแผนการพัฒนาและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการพัฒนา จะช่วยให้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น การพัฒนาตนเองเริ่มจากเรื่องเล็ก ๆ ใกล้ตัว ที่สามารถทำได้ทุกวัน และค่อย ๆ ขยับขึ้นไปสู่เป้าหมายที่ใหญ่ขึ้น ที่สำคัญต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนา มีรายละเอียดที่ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ทบทวนเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตรวจสอบว่าเป้าหมายนั้นว่ายังคงมีความเป็นไปได้หรือไม่ และกำหนดเกณฑ์การประเมิน เพื่อให้ทราบผลลัพธ์ว่าขณะนี้อยู่ในระดับใด
- 2) รวบรวมข้อมูลที่ตนเองได้พัฒนาจากบันทึกความก้าวหน้าในแต่ละครั้ง
- 3) เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อดูว่ามีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด จากนั้นวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลว เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา และต้องประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา
- 4) ปรับปรุงแผนการพัฒนา หากพบว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่เหมาะสม ให้ปรับปรุงเป้าหมายให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น และปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับตนเองและสถานการณ์
- 5) ทำซ้ำและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำซ้ำขั้นตอนการประเมินและปรับปรุงแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเรียนรู้จากประสบการณ์และปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลง

2.4.2 นวัตกรรมพัฒนาศักยภาพระบบบริหารจัดการการประกอบการชุมชน

นวัตกรรมพัฒนาศักยภาพระบบบริหารจัดการการประกอบการชุมชน ด้วยการบูรณาการการพัฒนาคน การพัฒนาองค์กร และการพัฒนาชุมชน เข้าด้วยกัน โดยใช้แนวคิด “รูปแบบการพัฒนาการบริหารธุรกิจเบื้องต้นสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก” (Basic Business Management Model for Small Business) ใช้ชื่อย่อเรียกว่า “BBM Model” ซึ่งออกแบบการพัฒนาและผ่านกระบวนการวิจัยโดย ดร.วัลลภ ใหญ่ยิ่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กร และชุมชน ตามภาพด้านล่างและรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 4 Basic Business Management Model for Small Business: BBM Model
ที่มา: บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด (2568)

BBM Model เป็นนวัตกรรมการพัฒนาที่เป็นกระบวนการพัฒนาการบริหารธุรกิจเบื้องต้นสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก ให้มีรูปแบบการบริหารงานที่เป็นระบบ มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน มีรายละเอียด (บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด, 2568)

1) การพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นการพัฒนาวิธีการบริหารทรัพยากรทางการบริหาร 4 M ได้แก่ Man (บุคลากร) Money (เงิน) Material (วัสดุอุปกรณ์) Management (การจัดการ) ให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) การประยุกต์ใช้เครื่องมือทางการบริหารจัดการสมัยใหม่สำหรับธุรกิจขนาดเล็ก เป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจ มีที่มาจากศาสตร์จากต่างประเทศ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการความเปลี่ยนแปลง การจัดการลูกค้าสัมพันธ์ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน เป็นต้น และศาสตร์ของประเทศไทย เช่น หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น โดยนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม ใช้อย่างถูกต้อง ตรงกับสถานการณ์ของธุรกิจที่ต้องใช้เครื่องมือ

3) การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก เป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งที่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์และวิธีการ มาช่วยในการพัฒนาธุรกิจให้สามารถก้าวทันต่อการแข่งขันทางธุรกิจ

2.5 แนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการประกอบการชุมชน

การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อยกระดับการประกอบการชุมชนให้ประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืนนั้น ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการบูรณาการความคิดสร้างสรรค์ การจัดการ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสามารถแบ่งแนวทางการประยุกต์ใช้ออกเป็น 3 ระยะสำคัญ ดังนี้

2.5.1 ระยะการสร้างรากฐานและเตรียมความพร้อม (Foundation and Preparation Phase) ก่อนที่จะนำนวัตกรรมใด ๆ มาใช้ สถานประกอบการชุมชนจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมนวัตกรรม

1) **การวิเคราะห์ศักยภาพและบริบทชุมชน** เป็นการสำรวจทุนและทำความเข้าใจสินทรัพย์ที่สถานประกอบการชุมชนมีอยู่ ทั้งในมิติของทรัพยากรธรรมชาติ (วัตถุดิบ), ทุนทางวัฒนธรรม (ภูมิปัญญา, เรื่องราว) และทุนทางสังคม (ความสัมพันธ์, เครือข่าย) การประเมินปัญหาและความต้องการวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงของการประกอบการในปัจจุบัน เช่น ปัญหาด้านการผลิต, การตลาด, หรือการจัดการ เพื่อให้ำนวัตกรรมมาใช้ได้ตรงจุด และศึกษาปัจจัยภายนอก เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มตลาด, ความต้องการของผู้บริโภค และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เพื่อมองหาโอกาสใหม่ ๆ

2) **การสร้างวัฒนธรรมและทัศนคติเชิงนวัตกรรม** เป็นการเปิดรับแนวคิดใหม่ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้บุคลากรกล้าคิด กล้าแสดงออก และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการทดลอง ผู้บริหารสถานประกอบการชุมชนต้องสื่อสารว่าความผิดพลาดคือ ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เพื่อให้พนักงานไม่กลัวที่จะริเริ่มหรือทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ

3) **การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ** สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐเพื่อเข้าถึงนโยบายสนับสนุนและเงินทุน สถาบันการศึกษาเพื่อเข้าถึงองค์ความรู้งานวิจัยและเทคโนโลยี และภาคเอกชนเพื่อเรียนรู้ด้านการตลาด การจัดการ และช่องทางจำหน่ายสมัยใหม่

2.5.2 ระยะการดำเนินการประยุกต์ใช้นวัตกรรม (Implementation Phase) ในระยะนี้คือการนำ "นวัตกรรม" ที่ผ่านการคัดเลือกและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนมาใช้จริง โดยมุ่งเน้น 2 มิติหลักตามโครงสร้างของบทความ คือ การพัฒนาคน และการพัฒนาระบบ

1) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและบุคลากร

นวัตกรรมการเรียนรู้และฝึกอบรม (Learning and Training Innovation) โดยการเปลี่ยนจากการบรรยายในห้องเรียน เป็นการจัด Workshop เชิงปฏิบัติการที่ให้ผู้ประกอบการชุมชนและบุคลากรได้ลงมือทำจริง ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ (E-learning) ในการให้ความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล การจัดการการเงิน หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentorship Program) โดยจับคู่ผู้ประกอบการรุ่นใหม่กับผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก

2) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการ

นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการ มีหลายประเด็น ประกอบด้วย

(1) **นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ** การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า การสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ นำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) เช่น ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

(2) **นวัตกรรมด้านกระบวนการ** โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ประยุกต์ใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักรขนาดเล็กที่ช่วยลดขั้นตอน ลดระยะเวลา และรักษามาตรฐานการผลิตหรือบริการให้สม่ำเสมอ การพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับด้วยการใช้ QR Code บนผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถสแกนดูข้อมูลแหล่งที่มาของวัตถุดิบและกระบวนการผลิตได้ สร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและความปลอดภัย

(3) **นวัตกรรมด้านการตลาด** ทำการตลาดดิจิทัล สร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ผ่าน Social Media เพื่อสื่อสารกับลูกค้าโดยตรง และใช้ช่องทาง E-commerce ในการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ และการตลาดเชิงประสบการณ์ โดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่เชื่อมโยงกับการประกอบการ เช่น การทำ Workshop ผลิตสินค้าเพื่อสร้างความผูกพันระหว่างแบรนด์กับลูกค้า

(4) **นวัตกรรมด้านการจัดการ** การใช้โปรแกรมบัญชีอย่างง่าย นำแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมสำเร็จรูปมาช่วยในการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย เพื่อให้เห็นภาพรวมทางการเงินที่ชัดเจนและนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น และการจัดการข้อมูล โดยเริ่มเก็บข้อมูลการขายเพื่อวิเคราะห์ว่าสินค้าใดขายดี ช่วงเวลาใดที่ขายดีที่สุด เพื่อนำไปวางแผนการผลิตและการตลาดต่อไป

2.5.3 ระยะการวัดผลและการสร้างความยั่งยืน (Evaluation and Sustainability Phase)

เพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดชะงัก ชุมชนจำเป็นต้องมีกระบวนการวัดผล และปรับปรุงอยู่เสมอ

1) **การติดตามและประเมินผล** กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPIs) ที่ชัดเจนและวัดผลได้ เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนที่ลดลง จำนวนลูกค้าใหม่ และระดับความพึงพอใจของบุคลากรในสถานประกอบการชุมชน จัดประชุมเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานเป็นประจำ เพื่อให้ทุกคนรับทราบความคืบหน้าและร่วมกันแก้ปัญหา

2) **การเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง** นำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลมาวิเคราะห์หาจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุง นำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมการดำเนินงานต่อไป ตามวงจรการเรียนรู้ (Learning Cycle) เช่น PDCA และส่งเสริมให้มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิก เพื่อให้เกิดการต่อยอดและพัฒนาองค์ความรู้ภายในชุมชน

3) **การขยายผลและสร้างต้นแบบ (Scaling and Model Creation)** เมื่อการประยุกต์ใช้นวัตกรรมประสบความสำเร็จ ควรมีการถอดบทเรียนและสร้างเป็น "โมเดลต้นแบบ" หรือคู่มือ ซึ่งสามารถนำไปเผยแพร่และเป็นแนวทางให้กับสถานประกอบการชุมชนอื่น ๆ ที่สนใจต่อไปได้

โดยสรุป การประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการพัฒนาการประกอบการชุมชนเป็นกระบวนการแบบองค์รวมและต่อเนื่อง ที่เริ่มต้นจากการสร้างรากฐานความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้อง ดำเนินการอย่างมียุทธศาสตร์ทั้งในมิติของคนและระบบ และปิดท้ายด้วยการวัดผลเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างผู้ประกอบการชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง

3. บทสรุป

การพัฒนาการประกอบการชุมชนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัย "นวัตกรรม" เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจที่ยั่งยืนของสถานประกอบการชุมชน นวัตกรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่เทคโนโลยีที่ซับซ้อน แต่ยังรวมถึงการสร้างสรรคกระบวนการใหม่ ๆ การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ หรือการพัฒนารูปแบบการจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรธุรกิจและบริบทของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป

บทความนี้มีเนื้อหาประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของนวัตกรรม ความหมาย ความสำคัญ และคุณลักษณะสำคัญของการประกอบการชุมชน แนวทางพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน แนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพ แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการการประกอบการชุมชน นวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนและระบบบริหารจัดการการประกอบการชุมชน และแนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการพัฒนาการประกอบการชุมชน

ผู้เขียนเห็นว่า ผู้ประกอบการชุมชนมีจุดเด่นคือ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม แต่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ สาเหตุหลักมาจากการขาด "การพัฒนาอย่างเป็นระบบ" ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมเข้ามาช่วยแก้ไข การจะยกระดับผู้ประกอบการชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยการผสมผสานนวัตกรรมใน 2 มิติควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบ ได้แก่ นวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพคน (Human-centric Innovation) และนวัตกรรมพัฒนาระบบ (Systemic Innovation) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมทั้งสองมิตินี้ จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม คือ สร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าสูงขึ้น การขยายโอกาสทางการตลาด และการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการประกอบการชุมชน

ดังนั้น ข้อเสนอสำคัญของบทความนี้คือ การจะยกระดับการประกอบการชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยการบูรณาการแนวคิดเชิงนวัตกรรมในสองมิติหลักพร้อมกัน ได้แก่ นวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ (Human-centric Innovation) และนวัตกรรมพัฒนาระบบบริหารจัดการ (Systemic Innovation) การส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในทั้งสองส่วนนี้จะนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าสูงขึ้น การเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น และการสร้างผลกระทบเชิงบวกทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับสถานประกอบการชุมชนได้อย่างแท้จริง การลงทุนในการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมจึงไม่ใช่ทางเลือกอีกต่อไป แต่เป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดและเติบโตของการประกอบการชุมชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2566, 19 ตุลาคม). *เศรษฐกิจฐานราก คืออะไร*. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/225239>
- กาญจนา รอดแก้ว, ฤชงค์ เสนานุช, และณรงค์ จันโต. (2564). *การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. สถาบันพระปกเกล้า.
- จำนงค์ แรกพินิจ. (2563). *คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน*. คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). *การสร้างคุณค่าร่วมกับชุมชน*. <https://www.centralretail.com/th/sustainability/social-dimension/community-contribution>
- พระขำนิ โกสโล (ศิรินอก), สนิท สมัคการ และสุพรรณิ ไชยอำพร. (2560). การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองนาาคาตำบลหนองระเวียง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 69-78.
- วัฒนชัย ศิริญาณ. (2560). *รูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* [ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด. (2557). *การพัฒนาตนเองของทีมงานเอชอาร์ดีไอ*. การประชุมจัดทำแผนกลยุทธ์ธุรกิจ ปี 2558. โรงแรมบ้านพึงภูแพรว. อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.
- บริษัท เอช อาร์ ดี ไอ จำกัด. (2568). *รูปแบบการจัดการธุรกิจขนาดเล็ก*. การประชุมเครือข่ายและพันธมิตรธุรกิจ ปี 2568. โรงแรมพาลาสโซ่. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *นวัตกรรมเพื่ออนาคต*. <https://shorturl.asia/WsvGC>
- เทพรัตน์ พิมลเสถียร. (2560). *นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Du Plessis, M. (2007). The Role of Knowledge Management in Innovation. *Journal of Knowledge Management*, 11(4), 20-29.
- Toffler, A. (1980). *The Third Wave*. William Marrow.